

EKO KAJ?

Brošura o ekološkem kmetijstvu, ekološki ponudbi v Mestni občini Koper in rezultatih mednarodne mladinske izmenjave "Protected area by youth: Tradition for the future"

Naslov: EKO KAJ?

Prva izdaja

Avtorji: Publikacijo so pripravili partnerji projekta "Protected area by youth: Tradition for the future", Miro Žitko in Janez Božič.

Del vsebine je posredovan s strani Inštituta KON-CERT

Uredništvo: Kaja Cunk

Oblikovanje: Pavle Terzić

Tisk: Birografika Bori, Ljubljana

Založnik: Kulturno izobraževalno društvo PiNA, Gregorčičeva 6, 6000 Koper

Leto izdaje in natisa: 2011

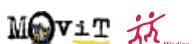
Število natisnjениh izvodov: 500

Publikacija je brezplačna

Izdaja brošure je sofinancirana s strani programa Mladi v akciji in Mestne občine Koper

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije. Vsebina publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Kazalo

- 6** Teorija in praksa ekološkega kmetijstva
- 7** Označevanje in certificiranje
- 8** Oljke
- 10** Ideja: spiralna gredica
- 12** Vino
- 13** Vizija: idealna hiša
- 14** Ostali pridelki
- 16** Drugače: glinena malta
- 19** Mladi ugotavljam

UVOD

Kulturno izobraževalno društvo PiNA je usmerjeno v iskanje ravnovesja med izzivi, ki jih prinaša sodobna družba. V družbi, v kateri je edini kriterij razvoja nenehna gospodarska rast, razvoj raje pojmujejo po kazalcih kot so: dvig kvalitete življenja, zdravje okolja in ljudi ter kulturna raznolikost. Biodiverziteta, spoštovanje vseh živih bitij, smotrna raba naravnih virov, zmerna potrošnja, razvijanje poštenega in pozitivnega odnosa do družbe in narave, dostopnost zdravega živiljenjskega okolja, hrane in zdravega načina življenja za vse, so vrednote v katere verjamemo in katere zagovarjamo.

Želimo razvijati dejavnosti, ki spodbujajo trajnostne vedenjske vzorce ter dvigniti znanje in okoljsko zavest. Skupina tridesetih mladih iz Slovenije, Turčije, Španije, Italije, Češke in Poljske je septembra 2011 v okviru mednarodne mladinske izmenjave spoznavala Istro, razmišljala o pomenu trajnostnega razvoja in preizkušala tradicionalne sonaravne prakse. Del teh praks smo zajeli v pričujoči brošuri, da bi z njimi spomnili in opogumili vse vas k usmeritvi v sonaravno življenje.

Brošura Eko kaj? naj služi kot informacijsko sredstvo, ki predstavlja del ekološke ponudbe v Mestni občini Koper, širi rezultate mladinske izmenjave in spodbudi družbo k ekološkemu razvoju.

Kulturno izobraževalno društvo PiNA

TEORIJA

Ekološko kmetijstvo je posebna oblika kmetijske pridelave, ki poudarja gospodarjenje v sožitju z naravo. Je način trajnostnega kmetovanja, ki upošteva kmetijo kot celosten, enovit sistem, v smislu tla-rastline-živali-človek in skrbi za ravnovesje vseh vključenih elementov. Ekološki kmetje pri svojem delu upoštevajo zakonitosti narave. S pomočjo dela, odkrivanja starih znanj in številnih novih spoznanj je mogoče postaviti pravila, ki določajo ekološke pridelke in živila.

Cilji ekološkega kmetijstva so široko zastavljeni v smislu:

- ✗ ohranjanja rodotvornosti tal,
- ✗ sklenjenega kroženja hrani,
- ✗ živalim ustrezne reje in krmljenja,
- ✗ pridelave zdravih živil,
- ✗ zaščite naravnih življenjskih virov (tla-voda-zrak),
- ✗ minimalne obremenitve okolja,
- ✗ aktivnega varovanja okolja in biološke raznovrstnosti,
- ✗ varstva energije in surovin,
- ✗ zagotovite delovnih mest v kmetijstvu.

PRAKSA

Ekološki kmet mora imeti več razumevanja in znanja za pravilno kmetovanje po ekoloških smernicah.

Osnovne prepovedi v ekološkem kmetovanju so:

- ✗ uporaba kemično sintetičnih sredstev za varstvo rastlin,
- ✗ uporaba razkuženega semena,
- ✗ uporaba lahko topnih mineralnih gnojil,
- ✗ uporaba sintetičnih dodatkov v krmilih,
- ✗ uporaba surovin živalskega izvora v krmilih in gnojilih,
- ✗ uporaba gensko spremenjenih organizmov,
- ✗ preventivno zdravljenje živali s kemoterapeutiki (antibiotiki, kokcidiostatiki...).

OZNAČEVANJE IN CERTIFICIRANJE

Uradni državni znak

Pri nakupu ekoloških živil je pomembno, da smo pozorni na deklaracije. Različnost pojmov ekološka, sonaravna in integrirana pridelava, lahko ustvarja zmedo, zavaja ali zbuja pomisleke in dvome potrošnikov glede ekološkega kmetijstva. Označbe morajo biti na vidnem mestu, zlahka razumljive, čitljive, neizbrisne in v slovenskem jeziku.

Inštitut KON-CERT Maribor

Oznake ekološko, biološko in organsko pomenijo v državah Evropske unije isto, saj velja v vseh državah enotna zakonodaja, ki natančno določa pravila ekološkega pridelovanja, kontrolo, certificiranje in označevanje ekoloških živil. Vsaka država članica pa si je izbrala eno od poimenovanj kot uradno – v Sloveniji "ekološko".

IKC - Inštitut za kontrolu in certifikacijo UM

Na embalaži živil se pojavljajo različni napis, kot so domače, naravno, zdravo, s kmetijte, ki zmedejo potrošnika in veliko jih zmotno misli, da pomenijo, da gre za ekološko pridelana živila. Ta pa lahko prepoznamo le po posebnih označbah:

Na embalaži ekološkega živila je označba "ekološki". To je uradni državni znak.

Na embalaži sta tudi ime in šifra organizacije za kontrolo. V Sloveniji imamo tri pooblaščene kontrolne organizacije, ki preverjajo ustreznost živil: Inštitut KON-CERT Maribor, IKC – Inštitut za kontrolu in certifikacijo UM in Bureau Veritas, d.o.o.

Bureau Veritas, d.o.o.

S certifikatom, ki je rezultat kontrole in certificiranja zapisnikov. Je uradni dokument, ki ga izda certifikacijski organ, s katerim potrjuje skladnost pridelave, predelave, pakiranja, skladiščenja in transporta ekoloških pridelkov, živil in krmil, z veljavnimi predpisi za ekološko kmetijstvo. Pri prodaji pridelkov in živil z oznako "ekološki", mora biti certifikat na vpogled pri prodajalcu.

Biodar

Biodar je kolektivna znamka za živila, ki so pridelana ali predelana po standardih za ekološko kmetovanje Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije. Je tudi prva slovenska registrirana znamka za označevanje živil iz nadzorovane ekološke pridelave, v skladu z mednarodnimi standardi.

ZDROUŽENJE OLJKARJEV

Društvo oljkarjev Slovenske Istre je civilno društvena organizacija, ki je bila ustanovljena na Mediteranskem delu Slovenije, kjer uspeva oljka. Vključeni so pridelovalci in predelovalci, ki gojijo oljko samo kot okras in simbol krajine, pridelovalci, ki pridelujejo olje samo za lastne potrebe in pridelovalci, ki nastopajo na tržišču.

Kontakt: Ulica 15. maja 17, p. p. 6, 6000 Koper; (05) 663 07 23/ 031 442 352; dosi@siol.net, www.dosi.si

na domu

Telefon: 041 607 520

Elektronska pošta: janko.bocaj@siol.net

Spletna stran: www.bocaj.si

Ekološka kmetija Morgan

Grintovec 1, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Janko Franc Morgan

Ponudba: oljčno olje, oljke v slanici, oljke v olju, oljčni liker

Čas in kraj prodaje:

na domu

Telefon: 041 321 539

Elektronska pošta: olje.morgan@gmail.com

Spletna stran: www.olje-morgan.si

Ekološka kmetija Navdih Istre, Romana Rejc

Koštabona – Sveta Jelena, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Romana Rejc

Ponudba: oljčno olje, vložene olive

Čas in kraj prodaje:

Po dogovoru po elektronski pošti ali telefonu

Telefon: 041 645 095

Elektronska pošta: solar.manik@gmail.com

Ekološka kmetija Štrčanca

Dilici 15, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Evgenija Pejič, Darko Pejič

Ponudba: oljčno olje

Čas in kraj prodaje:

Prodaja na domu po predhodnem naročilu po elektronski pošti

Telefon: 040 988 868

Elektronska pošta: evgenija.pejic@gmail.com,

darkopejic@gmail.com

Ekološka kmetija Valmarin

Spodnje Škofije 3C, 6281 Škofije

Kontaktna oseba: Klara Korpník

Ponudba: oljčno olje, oljčno olje aromatizirano z rožmarinom, oljčno olje aromatizirano z lovorjem, oljčno olje aromatizirano s pekočim feferonom in česnom, oljčno olje aromatizirano z bazilikom, oljčno olje aromatizirano z limoninim olupkom, oljčni pate, vložene oljke

Oznaka: **BIODAR**

OLJKE

Abrami

Krkavče 119, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Gorazd Jereb

Ponudba: ekstra deviško oljčno olje z geografskim porekлом slovenske Istre (0,5l in 0,25l),

ekstra deviško oljčno olje z limono (0,25l)

Čas in kraj prodaje:

dogovor po telefonu ali elektronski pošti

Telefon: 041 623 604

Elektronska pošta: gjereb@gmail.com

Ekološka kmetija Bočaj Truške

Bočaji 8a, 6273 Marezige

Kontaktna oseba: Janko Bočaj

Ponudba: ekstra deviško oljčno olje, vložene oljke

Čas in kraj prodaje:

ZAŠČITENA OZNAČBA POREKLA (ZOP)

ZOP je najvišja oblika zaščite izdelka, saj mora izdelek (živilo) zagotavljati kakovost in značilnost geografskega območja. Vsi postopki pridelave, predelave in priprave morajo potekati na opredeljenem geografskem območju tako, da je zagotovljena stalna kakovost in sledljivost živila oziroma kmetijskega pridelka.
Ekstra deviško OLJČNO OLJE Slovenske Istre z zaščiteno označbo porekla (EDOOŠI ZOP) je prvi slovenski proizvod, ki je vpisan v evropski "Register zaščitenih označb porekla in zaščitenih geografskih označb".

Čas in kraj prodaje:

dostava na dom v okolici Kopra, na kmetiji po predhodnem telefonskem dogovoru ali po elektronski pošti, na dnevnih kmetijstva v Kopru, na Sladki Istri, na božično novoletnem sejmu, na drugih sejmih

Telefon: 031 794 739

Elektronska pošta: klara.ovca@gmail.com

Ekstra deviško oljčno olje Jenko

Pobeška cesta 11, 6000 Koper

Kontaktna oseba: Boris Jenko

Ponudba: oljčno olje, vložene oljke

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po telefonu

Telefon: 041 504 865

Elektronska pošta: jenkob@siol.net

Spletna stran: www.oljcno-olje.com

Jagger

Zgornje Škofije 33, 6281 Škofije

Kontaktna oseba: Goran Gregorič

Ponudba: ekološko ekstra deviško oljčno olje, oljke

Čas in kraj prodaje:

na domu

Telefon: 031 707 811

Elektronska pošta: gg.jagger@gmail.com

Spletna stran: www.eko-oljcno-olje.com

Kmetija Baruca

Kvedrova cesta 5, 6000 Koper

Kontaktna oseba: Armando Baruca

Ponudba: oljčno olje

Čas in kraj prodaje:

po telefonskem dogovoru

Telefon: 031 713 740

Kmetija Pucer Angel

Jadranska cesta 80, 6280 Ankanar

Kontaktna oseba: Angel Pucer

Ponudba: oljčno olje

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji

Posestvo Vina Montis in EKO Laura

Truške 40, 6273 Marezige

Kontaktna oseba: Laura Bordon

Ponudba: olivno olje Montis-EKO Laura- ekstra deviško, hladno stiskano

Čas in kraj prodaje:

V Truškah na posestvu, na različnih promocijah po Sloveniji, v turistični agenciji in trgovini Istranka Koper, novi trgovini s tartufi Šavle v Kopru, cvetličarni Darin Koper, v Izoli v vinoteki - Vesna Lazič (pri tržnici) vsak delovni dan po obratovalnem času, na domu po predhodni najavi

Telefon: 031 398 086

Elektronska pošta: laura@vina-montis.si

Spletna stran: www.eko-laura.si

Oljarstvo Ternav

Krkavče 97, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Valerij Ternav

Ponudba: oljčno olje

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po telefonu

Telefon: 05 656 7007

Turistična kmetija Lisjak

Krkavče 17A, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Robert Lisjak

Ponudba: ekstra deviško oljčno olje

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po elektronski pošti ali telefonu, na spletni strani www.dobrota.si

Telefon: 041 739 024

Elektronska pošta: info@turisticna-kmetija-lisjak.si

Spletna stran: www.turisticna-kmetija-lisjak.si

Vesna Sabadin Furlan

Marezige 81, 6273 Marezige

Ponudba: oljčno olje

Čas in kraj prodaje:

po predhodnem telefonskem dogovoru

Telefon: 041 908 610

Pripravil: Janez Božič, permakulturnik
janezbozic.wordpress.com
Literatura
Bill Mollison in Reny Mia Slay: Uvod v permakulturo.
Ljubljana: Kortina, 1994, stran: 99–100.
Bill Mollison: Permaculture A Designer's Manual.
Sisters Creek, Tagari publication, 2009, stran:101-102.

IDEJA: SPIRALNA GREDA

Čeprav se tega praviloma ne zavedamo, tako narava kot družba sledita številnim vzorcem. Eden od teh, v naravi zelo pogost, je spiralna gredica. Spirala gredica je greda, izvorno namenjena predvsem gojenju zelišč. Greda, ki nam omogoči boljše izkoriščanje tretje dimenzijske višine. Na izbrani površini iz kamenja, lesa, opeke ali kakšnega drugega materiala ustvarimo spiralno ogrodje. To ogrodje zapolnilo predvsem z zemljo. Tako dobimo blago vzpetinico, na kateri lahko gojimo različna zelišča ali zelenjavno. Hkrati pa si skozi spiralno obliko približamo enega najbolj pogostih vzorcev v naravi. Kot tako je spiralna gredica postala eden izmed bolj prepoznavnih permakulturnih simbolov.

ZAKAJ

Prednosti spiralne gredice pred navadno gredo je več. Spiralna gredica ima večjo površino kot okrogel prostor na katerem je postavljena, poveča dolžino roba, pestrost rastiščnih razmer, lahko je lepa, lahko služi kot učni pripomoček...

Če vam torej primanjkuje prostora, radi pa bi gojili čimveč rastlin, je spiralna gredica pravi odgovor. Spiralna gredica stoji na okrogli površini z omejenim premerom, najboljši matematični približek zanjo pa se nahaja nekje med polkroglo in stožcem. Površina polkrogle je na primer dvakrat večja kot površina osnovnega kroga, površina stožca pa raste z njegovo višino.

Prav tako pomembna je dolžina novo ustvarjenega roba. Vrtnarji zaradi boljšega nadzora in lažjega dela na svojih vrtovih veliko dela posvečajo ustvarjanju robov, ob robev nato postavljajo potke, robovi razumejujo grede z različnimi kulturami. V spiralni gredici lahko dolžino roba povečamo tudi do trikrat in hkrati ta rob trajno vzpostavimo. Če želite, gojiti čimbolj raznolike rastline, jím z spiralno gredico ustvarite cel spekter rastnih pogojev. Tako na spiralni gredici pridobimo površine, ki jih sonce ogreva na vse možne načine. Vzhodno površino, ki jo sonce ogreje po mrzli noči, južno, kjer zajemamo največ topote, zahodno, ki podaljša toplost dneva v noč in severno, ki nam zagotavlja največjo stabilnost pogojev. Če spiralno gredico dopolnimo z vodno kotanjo, se pestrost rastiščnih razmer še poveča.

Estetsko vrednost spiralne gredice lahko presodite na fotografiji; ali potrebujejo tovrstni učni pripomoček kot objekt razlage vpliva reliefsa na rastiščne pogoje pa presodite sami. Skratka, razlogov za izdelavo spiralne gredice je več.

KJE

Glede na to, da je spiralna gredica prvenstveno namenjena predvsem gojenju zelišč, torej tudi začimb, je njeno mesto čim bliže kuhi. Če imate to srečo, da imate kuhinjo v pritličju na južni strani hiše in ima kuhinja vrata, ki vodijo naravnost na vrt, potem so stvari preproste. Če ne, je pač potrebno predvideti najbližjo pot do optimalno osončenega prostora. Pri tem bo najverjetneje potrebno vzpostaviti kompromis med razdaljo in optimalno osončenostjo. Vsekakor bi bilo optimalno, če bi bila spiralna gredica osončena cel dan, toda prav tako bi bilo optimalno, če bi do nje lahko prišli v copatih. V permakulturi prostor neposredno ob hiši in prostore, kjer se gibljemo vsak dan, imenujemo prva cona. Spiralna gredica je vsekakor element, ki sodi v prvo cono.

VELIKOST

Spiralna gredica načeloma ni namenjena hoji, zato mora njeni velikost omogočiti, da z njene roba dosežemo vse kotičke. Pred začetkom dela torej velja razmisliti, kdo bo zelenjavno gredico največkrat obiskal. Polmer osnovnega kroga, na katerega bomo postavili spiralno gredico, nato prilagodimo dolžini njegove roke in njegovi sposobnosti nagibanja (obe enoti sta na žalost spremenljivki, ki s časom padata). V ta osnovni krog nato zarišemo Arhimedovo spiralno, katere vhod kaže na jug.

MATERIALI IN IZDELAVA

Na to narisano spiralno nato postavimo ogrodje iz lokalno razpoložljivih materialov. Najpogosteje je to kamenje, zanimivo pa bi bilo uporabiti vrbov preplet. V odvisnosti od naših graditeljskih sposobnosti naj bo to ogrodje v sredini čim višje (okoli 120 centimetrov) nato pa naj se zvezno niža proti vhodu. Vhod dopolnimo z manjšo vodno kotanjem, ta bo rastiščne pogoje, ki jih na vrhu spiralne gredice označuje sušnost, dopolnila z vlogo v obliki vode, rose, vodne površine... hkrati pa bo samo vodno telo služilo kot dodatna shramba toplotne. K velikosti, ki sem jo priporočil, sodi vodna kotanja s premerom okoli 50 centimetrov.

Dobili smo prostor, katerega višina se zvezno spreminja od nič na vhodu do najvišje točke v sredini. Ker za rast rastlin na spiralni gredici zadostuje že 20 centimeterska plast zemlje in humusa, lahko ogrodje predvsem na dnu sredine zapolnimo z različnimi materiali. Le te izberemo glede na to, katere lastnosti spiralne gredice želimo poudariti. Če nam na primer primanjkuje vode, ta prostor zapolnimo z lesom različnih stopenj razpadanja ali plastičnimi posodami z navzgor obrnjeno odprtino. Les bo tako zadrževal vlago na način, ki ga je predvidela že mati narava. Plastične posode, recimo sladoleďov, pa bodo ustvarile popolnoma dober približek podtalnice. V obeh primerih bo vlaga, ki jo bodo rastline lahko črpale v

sušnih obdobjih. Če pa je omejujoč faktor toplota, je ta prostor bolje napolniti s kamenjem, ki bo dodatno skladiščilo toploto. Sledi plast zemlje, ki naj ne bo tanjša od 15 centimetrov, in okoli 5 centimetrov debela plast humusa.

ZASADITEV

Zasaditev spiralne gredice je odvisna od klimatskih razmer v katere smo jo postavili. Načeloma velja, da na južno stran sadimo rastline, ki jih gojimo zaradi vsebnosti eteričnih olj (timijan, žajbelj, rožmarin ...), na severno stran pa predvsem listnata zelišča, kot so poprova meta, petersilj, drobnjak ... Tudi vodna kotanja je lahko prostor, kjer rastejo rastline, tu zasadimo krešo ali vodni orešček. Prav tako velja, da so rastne razmere na spiralni gredici izboljšane do te mere, da lahko na njej gojimo rastline iz sosednjega klimatskega pasu. V območju celinske Slovenije je tako primerena zasaditev rastlin iz primorja. Če bomo posadili trajnice, se moramo pri tej velikosti spiralne gredice izogibati rastlin, ki rastejo prevelike, recimo fige, saj lahko v par letih prerastejo celo gredico. Čas dokončanja spiralne gredice ne bo sovpadal z optimalnim časom zasaditve vseh rastlin, zato je nujno potrebeno pripraviti načrt zasaditve in potem vnašanje ciljnih rastlin razporediti v najboljše termine. V vmesnem času pa lahko površino spiralne gredice zasadimo z vmesno kulturo, katere čas saditve se ujema s časom dokončanja naše spiralne gredice.

PA SREČNO

Seveda so spiralne gredice lahko tudi večje, vendar je potrebno v tem primeru razmisliti tudi o vhodu na gredo in nosilnosti potk, ki nas bodo pripeljale k vrhu. Sploh ni nujno, da so spiralne gredice izbočene - če imate na voljo simetrično vrtalo, lahko na njeno dno speljete spiralno potko in za pestrost rastiščnih pogojev izkoristite naravne danosti vrtalo. Skratka, uporabite domišljijo in uživajte v ustvarjanju.

VINO

Ekološka kmetija Bočaj Truške

Bočaji 8a, 6273 Marezige

Kontaktna oseba: Janko Bočaj

Ponudba: vino

Čas in kraj prodaje:

na domu

Telefon: 041 607 520

Elektronska pošta: janko.bocaj@siol.net

Spletna stran: www.bocaj.si

Ekološka kmetija Plahuta

Marezige 22B, 6273 Marezige

Kontaktna oseba: Dean Plahuta

Ponudba: vino

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po telefonu

Telefon: 040 800 322

Elektronska pošta: dean.plahuta@siol.net

Posestvo Vina Montis in EKO Laura

Truške 40, 6273 Marezige

Kontaktna oseba: Laura Bordon

Ponudba: Vina Montis-EKO Laura

Čas in kraj prodaje:

V Truškah na posestvu, na različnih promocijah po Sloveniji, v

turistični agenciji in trgovini Istranka Koper, novi trgovini s tartufi

Šavle v Kopru, cvetličarni Darin Koper, v Izoli v vinoteki - Vesna

Lazič (pri tržnici) vsak delovni dan po obratovalnem času, na domu

po predhodni najavi

Telefon: 031 398 086

Elektronska pošta: laura@vina-montis.si

Spletna stran: www.eko-laura.si

Turistična kmetija Lisjak

Krkavče 17A, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Robert Lisjak

Ponudba: vino (v ekološki preusmeritvi)

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po elektronski pošti ali telefonu, na spletni strani www.dobrota.si

Telefon: 041 739 024

Elektronska pošta: info@turisticna-kmetija-lisjak.si

Spletna stran: www.turisticna-kmetija-lisjak.si

Uroš Rojac

Gažon 63a, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Uroš Rojac

Ponudba: vino

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po telefonu

Telefon: 041 794 770

Elektronska pošta: info@rojac.eu

Spletna stran: www.rojac.eu

VIZIJA: IDEALNA HIŠA

Stoletje, v katerem se nahajamo, zahteva od nas osredotočanje na varčevanje z energijo in okoljsko dimenzijo.

Za oblikovanje idealne hiše uporabimo naravne materiale, kot so zemlja, les, trava, kamen, voda in papir. Hiša ima 90 kvadratnih metrov in je primerna za štiri člansko družino. Vsebuje dnevno sobo, kuhinjo, dve spalnici, kopalnico, stranišče in shrambo. Hiša je oblikovana v obliki spirale, ker ta omogoča lahko dostopnost vseh prostorov in kroženje zraka. Sobe, v katerih se nahajamo največ časa, so postavljene na južno stran zaradi izkoristka sonca in posledično manjše rabe električne energije.

Na strehi so za večji izkoristek sonca uporabljene sončne celice, prav tako pa streho prekriva trava, ki deluje kot izolacija in skladišče vode, ki bo v drugi fazi uporabljena v kuhinji in na vrtu. Ob padavinah se bo voda zbiralna v sodih in bo nato preko filtriranja porabljena v kopalnici za pranje v pralnem stroju, tuširanje ali umivanje. Po uporabi bo voda uporabljena kot odtočna voda za stranišče. Dvakrat uporabljena voda bo nato filtrirana in šele nato odpaknjena. Sestavni del hiše je grič, ki tvori nekatere zidove hiše. Zemlja je dobro izolacijsko sredstvo, ki nas varuje pred mrzlimi in vročimi temperaturami. Z zemljo je povezan geotermični sistem, ki uravnava hladne oziroma tople razmere. Deluje na podlagi primerjave med temperaturo 20 m pod zemljo in v zraku.

Organski odpadki se v hiši porabljajo za humus in vrtnarjenje. Oblikovana hiša je ekološka, moderna in ekonomsko varčna, prav tako pa udobna in neizstopajoča v okolju.

OSTALI PRIDELKI

Dejan Zadravec

Puče 61, 6275 Šmarje

Ponudba: artičoka, peteršilj, laški smilj, timijan, francoski pehtran, drobnocvetni vrbovec, dveletni svetlin, plahtica, sladki koren, hmelj, limonska trava, plavica, ožepek, navadni čistec, majaron, arnika, kraški šetrnjak, slez, netresk, oman, kretski origano, kitajski ožepek, baldrijan, ananasov žajbelj, šentjanževka, trajni lan, zelenina, bolhač, spomladanski jeglič, vinska rutica, boraga, koromač, angelika, strašnica, gladež, citronski timijan, tajska bazilička, citronka, aloja, divja mačeha, ameriški slamnik, poprova meta, bazilička, lovor, pelin, vrtnica, rožmarin, koriander, ognjič, žajbelj in tobak.

Rastline v preusmeritvi: janež, koper, nemška perunika, rožlin, materina dušica

Sadjе: češnje, slive, orehi, fige, mandlji, murve, jabolka, ginko, grozdje, oljke, koruza, buče, česen in šalotka.

Čas in kraj prodaje:

Sezonski čas prodaje, določene pridelke kot so semena in sadike skozi vse leto na kmetiji po predhodni najavi; prodaja v EKO trgovinah

Telefon: 070 733 891

Elektronska pošta: dejan.planjave@siol.net

Ekološka kmetija Navdih Istre, Romana Rejc

Koštabona – Sveta Jelena, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Romana Rejc

Ponudba: sezonska zelenjava, aloe vera, sušeni paradižniki v oljčnem olju

Čas in kraj prodaje:

Po dogovoru po elektronski pošti ali telefonu

Telefon: 041 645 095

Elektronska pošta: solar.manik@gmail.com

Ekološka kmetija Plahuta

Marezige 22B, 6273 Marezige

Kontaktna oseba: Dean Plahuta

Ponudba: krušna moka, fige, kaki, breskve, češnje

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po telefonu

Telefon: 040 800 322

Elektronska pošta: dean.plahuta@siol.net

Ekološka kmetija Štrčanca

Dilici 15, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Evgenija Pejič, Darko Pejič

Ponudba: zeleni špargelj

Čas in kraj prodaje:

prodaja na domu po predhodnem naročilu po elektronski pošti

Telefon: 040 988 868

Elektronska pošta: evgenija.pejic@gmail.com
darkopejic@gmail.com

Ekološka kmetija Valmarin

Spodnje Škofije 3C, 6281 Škofije

Kontaktna oseba: Klara Korpnik

Ponudba: lavandini mošnjički, eterično olje, solni piling iz solnega cveta, ognjičeva mast, sadne marmelade

Oznaka: **BIODAR**

Čas in kraj prodaje:

dostava na dom v okolici Kopra, na kmetiji po predhodnem telefonskem dogovoru ali po elektronski pošti, na dnevnih kmetijstva v Kopru, na Sladki Istri, na božično novoletnem sejmu, na drugih sejmih

Telefon: 031 794 739

Elektronska pošta: klara.ovca@gmail.com

Posestvo Vina Montis in EKO Laura

Truške 40, 6273 Marezige

Kontaktna oseba: Laura Bordon

Ponudba: domača žganja GRAPPA, različna sadja v grappi, refoškov liker, zelo male količine olivnega likerja, zelenjava-sadje, malo tudi tega pripravijo vloženega, posušenega in marmelad

Čas in kraj prodaje:

V Truškah na posestvu, na različnih promocijah po Sloveniji, v v turistični agenciji in trgovini Istranka Koper, novi trgovini s tartufi Šavle v Kopru, cvetličarni Darin Koper, v Izoli v vinoteki - Vesna Lazič (pri tržnici) vsak delovni dan po obratovalnem času, na domu po predhodni najavi

Telefon: 031 398 086

Elektronska pošta: laura@vina-montis.si

Spletna stran: www.eko-laura.si

Pri Ninotu

Lukini 13, 6272 Gračišče

Kontaktna oseba: Anton Palčič

Ponudba: Oves, Pira, Tritikala, DTM, Seno, TDM, Trava

Oznaka: **BIODAR**

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po telefonu

Telefon: 040 390 503

Turistična kmetija Lisjak

Krkavčé 17A, 6274 Šmarje

Kontaktna oseba: Robert Lisjak

Ponudba: poljščine (v ekološki preusmeritvi)

Čas in kraj prodaje:

na kmetiji po predhodnem dogovoru po elektronski pošti ali telefonu, na spletni strani www.dobrota.si

Telefon: 041 739 024

Elektronska pošta: info@turisticna-kmetija-lisjak.si

Spletna stran: www.turisticna-kmetija-lisjak.si

DRUGAČE: GLINENA MALTA

Slamo, blato in lopato rabiš, da živiš bogato

V poplavi gradbenih materialov, se je danes težko odločiti, kateri so za človek bivalni prostor najprimernejši. Ker sam že pet let živim v hiši iz naravnih in nesporno najcenejših materialov, vam želim predstaviti njihove prednosti.

Blato?

Pred prihodom cementa, pred tem apna, je prvo mesto v gradnji pripadalo blatu. Kaj blato pravzaprav sploh je? Veliko vas ob tej besedi pomisli na nekaj umazanega, lepljivo sluzastega, na nekaj čemur se človek v normalnih okoliščinah želi izogniti.

Blato, ki ga uporabljamo v gradbeništvu, se pravilno imenuje ilovnat pesek ali peščena ilovica. Ta vsebuje 8 – 15 % gline (glina je vezivo), ostalo je mulj ali droben pesek. Nekaj procentov prostora lahko zasede tudi humus, ali kakšne druge primesi iz narave. Najdemo jo po celi Sloveniji, nekje v večjih in nekje v manjših količinah. Suho blato lahko imenujemo tudi zemlja.

Za samo gradnjo, zemljo najlaže izberemo tako, da jo preizkusimo. Vzamemo lopato in odstranimo rušo. Pod njo najdemo manj organsko plast zemlje. Ko jo namočimo, se razpusti in ko jo stisnemo v pest, se sprime v kepo, roke skoraj niso umazane. Ko se kepa posuši na soncu, postane trda. Ta zemlja je že primerna za izdelavo izolacije na strehi ali stenah.

Ometi

Za omete pa napravimo še en test. Suho zemljo presejemo. Tako odstranimo kamenje in kepe, ki se preveč sprimejo (vsebujejo preveč veziva). Dobimo lepo presejano sipko snov in ko jo zmešamo z vodo, najlaže kar in mešalcu, dobimo čisto ta pravo tekoče blato. Čas mešanja skrajšamo tako, da zemljo dan ali dva pred tem namočimo. Da dobimo pravo razmerje za ilovnate omete, dodamo blatu primereno količino peska. Pesek naj bo debel maksimalno 4mm. Za omete je najboljši tak, kot ga največ uporablajo za klasično apnenno malto. Naredimo mešanice v različnih razmerjih zemlje in peska, vode pa damo toliko, da dobimo gostoto podobno navadni apneni mali. Materiale nanesemo na steno in počakamo,

da se posušijo. Če omet razpade pomeni, da je premalo veziva, oziroma preveč peska. Če ima preveč veziva in premalo peska, močno razpoka in trde kepe, ki nastanejo, lahko odpadajo iz stene. Material, ki je v pravilnem razmerju razpoka minimalno in se ne razsuši. Ob pravilni izbiri zemlje je v praksi za malto najpogosteje uporabljeno razmerje 50% zemlja in 50% peska, ena proti ena. Za ometavanje dodamo še nekaj litrov pšeničnih plev ali drobno nasekane slame ali sena. Te povežejo omet in tudi, če razpoka, ostane trden. Sedaj veste, da blato ni nič drugega, kot čisto navadna zemlja, z nekaj znanja pa tudi odličen gradbeni material. Če ne verjamete lahko poskusite, kar sami.

Prednosti blata kot gradbenega materiala

- ✗ Dobimo ga povsod v naravi
- ✗ Material je lahek in ne vsebuje nevarnih snovi, za delo z njim ne potrebujemo zaščitne obleke, gradnja je enostavna in primerna tudi za mlade mojstre.
- ✗ Blato je v roki prijetno na otip, tudi zdravilno, v primerjavi z apnenom ali cementno malto, ki kožo uničuje in razjeda.
- ✗ Mešamo ga lahko strojno, ali pa kar z rokami in nogami.
- ✗ Orodja ni potrebno prati, tudi z delom lahko brez škode končamo na sredi stene in nadaljujemo šele čez dan ali dva.
- ✗ Je nesporno naraven material.
- ✗ 100% razgradljiv.
- ✗ Lahko ga recikliramo ali pa uporabimo kar na vrtu za navadno zemljo.
- ✗ V hiši iz blata je mikroklima najugodnejša za človeka, še posebej príporočljiva bolnikom s pljučnimi boleznimi ali alergijami. V bolnišnici v Nemčiji za pljučne bolnike so na hodniku zgradili dodatno steno iz ilovice. Meritve in praksa so pokazali, da ne potrebujejo več mikro klimatskih naprav.
- ✗ Ometi vežejo nase iz prostora odvečno vlago in jo kasneje po potrebi vračajo. Po tuširanju se v ozračju dvigne nivo vlage, da le ta kondenzira na ogledalu ali keramičnih ploščicah. V kopalnici z glinenimi ometi vlaga izgine že po pol minute, saj odvečno vlago posrka omet.
- ✗ Ker je zemlja živa z vlago nase veže tudi strupe in neprijetne vonjave.
- ✗ Ometi so le nekoliko mehkejši od apnenih, vendar veliko enostavnejši za vzdrževanje.
- ✗ Malta za ometavanje je primerna tudi za zidanje z opeko.
- ✗ Ima izredno dolgo življensko dobo.

Spraševali so:

Tina Palaić, Hynek Roubík, Tamara Capelo Vieites, Salvatore Francesco Mangano, Marzena Drozdowicz

Še veliko bi lahko našteval, saj sem se v življenju spoznal tudi z ostalimi materiali in z njimi zgradil kar nekaj hiš. Po petih letih bivanja v hiši iz lesa, slame, blata in peska za katero sem porabil vsega skupaj manj kot 1000 evrov sem spoznal, da je vsako tavanje stran od narave le slepa ulica in zapravljanje zdravja, časa in denarja.

Tako so včasih znali vsi graditi

Sama gradnja take hiše poteka takole: Teren očistimo in utrdimo. Povsod, kjer pridejo stene, na tla položimo macesnove plohe, ki služijo kot hidroizolacija. Nanje položimo tramove in kompletno konstrukcijo, ki je lahko tudi iz borovega lesa. Na spodnjem del Špirovcev nato pribijemo deske. V prostor med Špirovce naložimo mešanico zemlje in sena, zmešane v mešalcu.

Nato pribijemo še letve in položimo nanje kritino. Hiša sedaj dobri podobno manjšega kozolca. Stene naredimo iz pokonci postavljenih enako debelih borovih debel (spodbijanca). Med debla natlačimo isti material, kot smo ga uporabili na strehi za izolacijo.

Na stene nato pribijemo letvice pod kotom 45 stopinj iz ene strani in kotom 45% iz druge strani. Omečemo jih z grobim ilovnatim ometom. Pred nanosom finega ometa iz mivke in apna počakamo, da se stene dobro presušijo. To traja vsaj tri tedne ali več, odvisno od vremena. Strop v hiši naredimo iz desk, ki jih pribijemo na trame od spodaj, v prostor med tramove pa nasujemo zemljo, ki služi za proti požarni varnost, zvočno in toplotno izolacijo. Vgradimo še okna in vrata, postavimo dimnik, lesena tla, minimalno inštalacijo... in hiša je končana.

Hiša je potresno in požarno varna, topla in 100% ekološko razgradljiva. Gradnja je enostavna in tudi zabavna, predvsem pa zelo poceni. Marsikdo, ki je prespal na ležiščih iz sena, mi je že rekel, da bi se vsako jutro žezel prebujati v taki hiši.

MLADI UGOTAVLJajo

Mladinska izmenjava "Protected area by youth: Tradition for the future" je skupino mladih spodbudila, da lokalne kmete povprašajo o odnosu do narave, ekološkega kmetijstva in možnosti preživljavanja od kmetijstva v občini Koper.

Izvedeli so, da kmete, ki kmetujejo zase in tiste, ki od kmetijstva tudi živijo, povezuje ljubezen do ukvarjanja z zemljo. Prvi težko vidijo možnost izključnega preživetja od kmetijstva, še posebej težko od ekološkega. Kmetje, ki od kmetijstva živijo pa menijo, da ekološko kmetijstvo omogoča preživljanje in obenem spoštuje naravo. Ekološki certifikati so pomembni le za tiste kmete, ki od kmetijstva živijo, saj se drugim certificiranje zdi nesmiselno, ekološka praksa na lastnih vrtičkih, oljčnikih in vinogradih je rezultat želje in vrednot posameznikov.

Po obisku kmetov so mladi na podlagi intervjujev izbrali ključne misli sogovornikov in kratko raziskavo zaključili z mislimi o pomenu kratnega spodbujanja zdravega načina življenja in sonaravnega

razvoja kmetijstva, istočasno pa opozorili na pomen visokega priznavanja pomena kmetijstva s strani države in spodbujanja zaposlovanja in vrednotenja kmetov.

Bojana: "**Ne kmetujemo za dobiček. Tisti, ki se za to odločijo prevzamejo veliko dela, saj kmetijstvo od človeka zahteva veliko truda in pozornosti".**

Matic: "**Opožam velike spremembe na področju ekološkega kmetijstva od naših začetkov. Ljudje danes želijo bolj ekološke izdelke in to je pomembno".**

Janko: "**Najbolj pomembna stvar je, da se družba zave pomena kakovostne hrane in ponotranji dejstvo, da je le kakovostna hrana dovolj dobra zanje".**

Aleš: "**Pomembna je vzgoja otrok in mladine. Ti morajo ugotoviti, da so pomembnejše stvari v življenju od dobička. Potrebujemo zelene površine, čisto vodo in zdravo življenje".**

KID PiNA
Gregorčičeva 6
6000 Koper
info@pina.si
www.pina.si